

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนพานิชเจริญ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

จิรายุ สายขุนทด : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนพานิชเจริญ

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.ชาณุณรงค์ อินทรประเสริฐ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ตำบล
ในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อศึกษาการดำเนินงาน
ของกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการประเมินโดยใช้รูปแบบของซีพี
(CIPP MODEL) เป็นตัวกำหนดกรอบและขอบเขตของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมือง ในส่วนของการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบรายงาน (บร.) 1-
12 ซึ่งสำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตร
ฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นผู้ออกแบบเพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ในการประเมินโครงการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน คือ สมาชิกของกองทุน
ชุมชนพานิชเจริญ

ผลจากการประเมินโครงการสรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานของกองทุนชุมชนพานิช
เจริญ บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่งผลให้ชุมชน
พานิชเจริญ และกองทุนชุมชนพานิชเจริญ เกิดศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ
และสังคมมีการพึ่งพาตนเองของชุมชนและสมาชิกของชุมชนมากขึ้น รวมทั้งยังสร้างให้เกิดความ
เข้มแข็งในระดับสังคมต่อไป

โดยภาพรวมของกองทุนชุมชนพานิชเจริญ มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและขัดขวางการ
เติบโตของกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การไม่นำเงินไป
ใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่เขียนขอกู้ยืมเงินกองทุน เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน
ในการคิดหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ที่จะทำให้การดำเนินการของกองทุนชุมชนพา
นิชเจริญ บรรลุตามวัตถุประสงค์ให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์อันแท้จริงที่จะเกิดขึ้น และส่งผลถึง
ประชาชนของชุมชนพานิชเจริญ และประชาชนของประเทศอย่างแท้จริง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ)

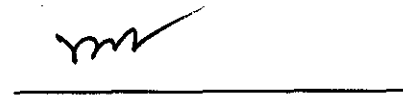
กรรมการสอบ

(.....)

(.....)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ประเมินขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงาน ประเมิน อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร.ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- คุณสุเทพ โลหะมุต , ร.ท.นพดล วันเปลี่ยนสี อาจารย์นิเทศก์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม ที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- คุณสุพิศ โล่ห์สุวรรณ , คุณกิตติยา ศิลป์ประเสริฐ เจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนครราชสีมา ที่ให้ข้อมูลและคำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- ประธานกองทุนชุมชนพานิชเจริญ , คณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก ขอขอบคุณพ่อแม่พี่น้องในชุมชนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ
- คุณชูชัย พลวัน เจ้าหน้าที่วิชาการศึกษา สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 ที่ช่วยจัดรูปเล่ม

ทำยนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษา เป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้ประเมินประสบความสำเร็จในชีวิต

จิรายุ สายขุนทด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1. ภูมิหลัง	1
2.2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3.3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4.4. วิธีดำเนินการ	3
5.5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 ปรัชญาวัฒนธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
2.2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	5
2.3. แบบคิดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	7
2.4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	8
2.5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2.6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	10

	หน้า
2.7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพโมเดล	11
2.8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	13
3.1. วิธีการประเมินโครงการ	13
3.2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	14
3.3. ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	15
3.4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	20
3.5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	22
3.6. การวิเคราะห์ข้อมูล	22
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	23
4.1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	23
4.2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	34
4.3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	36
4.4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	37
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	40
5.1. สรุป	40
5.2. อภิปรายผล	40
5.3. ข้อเสนอแนะ	41
บรรณานุกรม	42
ภาคผนวก	43

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

1. แผนภูมิที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

16

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ภายใต้การนำของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนของการเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองของชุมชนหมู่บ้าน จนเกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วนและได้แถลงต่อรัฐสภาถึงการจัดตั้งชุมชนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กในครอบครัว

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการไว้รวมทั้งสิ้น 74,881 หมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งนี้แยกเป็นหมู่บ้านได้ 71,364 หมู่บ้าน ชุมชนเมืองทั่วประเทศ 3,517 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนในกรุงเทพมหานคร 1,045 ชุมชน ชุมชนพัทยา 16 ชุมชนและชุมชนในเขตเทศบาล 2,456 ชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณา นโยบายเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า รัฐต้องใช้งบประมาณถึง 74,881 ล้านบาท (เจ็ดหมื่นสี่พันแปดร้อยแปดสิบเอ็ดล้านบาทถ้วน) (อ้อยทิพย์ เกตุเฒ่า, 2544) แม้จะถือว่าเป็นโครงการที่ต้องใช้งบประมาณมากพอสมควรแต่ถ้าการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการจะช่วยให้ประชาชนที่เคยด้อยโอกาส สามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างแท้จริง และเกิดความเข้มแข็งในชุมชนอีกด้วย อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ชุมชนพานิชเจริญ เป็นชุมชนในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา ในการนี้ได้ประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 และได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด 14 คน เป็นชาย 7 คน หญิง 7 คน ขณะนี้ได้รับการโอนเงินกองทุนจำนวน 1 ล้านบาทแล้ว เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 โดยโอนเข้าธนาคารออมสินสาขานครราชสีมา เลขที่บัญชี 06-4311-20-060394-5

ดังนั้น เพื่อประเมินโครงการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพ ตามความเป็นมาของโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้จัดทำสารนิพนธ์วิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพชุมชนขึ้น แล้วสรุปว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อประเมินการดำเนินการของชุมชนพานิชเจริญ ว่าสามารถพึ่งพาตนเอง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหา โดยประชาชนในชุมชน

1.2.2. เพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนพานิชเจริญ

1.2.3 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนพานิชเจริญ

1.3 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ ได้แก่ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ชิฟโมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม คำว่าชิฟมาจากอักษรย่อของคำ 4 คำ คือ (สตัคค์ศรี ปาณะกุล, 2543)

C	=	Context	คือ	บริบท
I	=	Input	คือ	ปัจจัยเบื้องต้น
P	=	Process	คือ	กระบวนการ
P	=	Product	คือ	ผลผลิต

รูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม เป็นรูปแบบที่เน้นเกี่ยวกับการตัดสินใจทางการศึกษาโดยสตัฟเฟิลบีม ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางของการตัดสินใจไว้ 4 แนวทาง คือ

1. การตัดสินใจเพื่อนำไปสู่แนวทางการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดทั้งสิ้น
2. การตัดสินใจเพื่อเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างแต่ยังคงรักษาหรือคงสภาพการเดิมไว้
3. การตัดสินใจเพื่อปรับปรุงและพัฒนา
4. การตัดสินใจนำสิ่งใหม่เข้ามาในระบบ โดยใช้วิธีการทดลองและสืบค้นหาอย่างมีระบบ

1.4 วิธีดำเนินการ

1.4.1 ศึกษาว่าต้องการข้อมูลในด้านใดบ้าง

1.4.2 ค้นคว้าข้อมูลจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เช่น ข้อมูลจากการวิจัย การสำรวจ

1.4.3 เก็บข้อมูลโดยการ

1.4.3.1 เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สมาชิกเพียงบางส่วนของประชากรเนื่องจากต้องการประหยัดเวลา และงบประมาณ

1.4.3.2 เลือกวิธีการเก็บข้อมูล

1.4.3.2.1 การสัมภาษณ์โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าและเพิ่มคำถามเพิ่มเติมจากสัมภาษณ์ และบันทึกคำตอบในแบบสัมภาษณ์นั้น

1.4.3.2.2 การสังเกต โดยสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต

1.4.3.2.3 การอภิปรายกลุ่ม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาร่วมแสดงความคิดเห็น

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1.5.1 ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในอันที่จะพัฒนาตนเอง ให้สามารถพึ่งพิงตนเองได้และมีความเข้มแข็ง โดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

1.5.2 รัฐได้เรียนรู้ถึงกระบวนการบริหารจัดการ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนพานิชเจริญ โดยคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนช่วยกันบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนพานิชเจริญ

1.5.3 เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรัฐ องค์กรเอกชนและประชาชน ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ว่ามีการเจริญเติบโตอย่างมั่นคงและก่อให้เกิดความสงบสุขในประเทศหรือไม่ โดยดูจากตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เนื่องจากรัฐบาล มีนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และถือเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

2.1.2.1 ความพร้อมของชุมชน ทั้งความพร้อมของคน/ครอบครัวการควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้าน/ชุมชน ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนทางสังคม ของหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

2.1.2.2 การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูล

2.1.2.3 การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นหน้าที่ของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและการจัดการกองทุน

2.1.2.4 การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

(อ้อยทิพย์ เกตุเฮม, 2544)

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.3.1 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเอง ของหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเอง

2.1.3.2 ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

2.1.3.3 เพื่อให้โอกาสหมู่บ้าน / ชุมชน สร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนอย่างยั่งยืนในหมู่บ้าน / ชุมชน สำหรับการลงทุน เพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้จากการสร้างงานพัฒนาอาชีพ อุดสาหกรรมในครัวเรือน การลงทุนร่วมกันในลักษณะวิสาหกิจชุมชน และสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชน ในชุมชน

2.1.3.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานล่าง เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ

2.1.3.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน วิฤติเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต (อ้อยทิพย์ เกตุเฒ, 2544)

2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1.4.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.1.4.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด สรุปได้ดังนี้

2.2.1 หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.2.1.1 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า " คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ "

2.2.1.2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

2.2.1.3 นอกจากพ้นตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- คาย
- ลากออก
- เป็นบุคคลล้มละลาย
- คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ โดยได้รับโทษ

จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

2.1.2.4 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

2.1.2.5 คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

- กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
- ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
- แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- ออกระเบียบคำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้
- รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจ และหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

2.2.1.6 การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำข้อ 2.2.1.4 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

2.2.1.7 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด

2.2.2 หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.2.2.1 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2.2.2.2 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ
- ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ได้ทราบถึงการจัดตั้งนโยบาย
- ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ
- จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.3 แบบคิดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (เจลีว บุรีภักดี และคณะ, 2545) กล่าวว่า

1. จะต้องมีการวิ่งรอกสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี, 2544) ดังนี้

1. เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่กระทำความผิดโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียหายและทำความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตาม ข้อ 20 (3) และ (4)

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนพานิชเจริญ

2.4.1.1 จำนวนประชากรในชุมชน 1,943 คน (สัมผัสนิเทศน์ กระแสร์กุล. การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มกราคม 2545)

2.4.1.2 จำนวนครัวเรือนในชุมชน 463 ครัวเรือน (สัมผัสนิเทศน์ กระแสร์กุล. การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มกราคม 2545)

2.4.1.3 อาชีพของประชากรในชุมชน

- ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชน

- รับจ้างทั่วไป
- ค้าขาย

2.4.2 คณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ

วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุน (โดยย่อ)

2.4.2.1 ประธานคณะกรรมการชุมชนเจริญราษฎรประชุม 3 ใน 4 ของคร้วเรือน คือ จำนวน 347 คร้วเรือน จากจำนวน 463 คร้วเรือน

2.4.2.2 ดำเนินการคัดเลือกกรรมการสิบห้าคน โดยให้ราษฎรที่เข้าร่วมประชุมเสนอชื่อแล้วคัดเลือก

2.4.2.3 มีคณะข้าราชการจากเทศบาลนครนครราชสีมามาสังเกตการณ์

2.4.3 การเตรียมความพร้อมของกองทุนพานิชเจริญ

กองทุนชุมชนพานิชเจริญ ได้จัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนขึ้น โดยคณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ และประชาชนในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น

2.4.4 ทุนดำเนินการของกองทุนชุมชนพานิชเจริญ

เงินจากรัฐบาล 1 ล้านบาท

2.4.5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ

แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนแยกได้ดังนี้

2.4.5.1 เป็นสวัสดิการต่างๆ ได้แก่ กองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ทุพพลภาพ ผู้ด้อย

โอกาส สงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติ เงินกองทุนการศึกษา

2.4.5.2 การขอกู้เงินสามารถนำไปใช้ในด้านต่างๆ คือ

- การพัฒนาอาชีพ
- การสร้างงาน
- การสร้างหรือเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก
- ลดรายจ่าย

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีดังต่อไปนี้

2.5.1 ที่ตั้ง

สำนักงานตั้งอยู่ที่ ศาลาอเนกประสงค์ชุมชนพานิชเจริญ เลขที่ 26/1 ถนนเดชอุดม ซอย6

ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2.5.2 วัตถุประสงค์

2.5.2.1 เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายเมื่อยามฉุกเฉิน

2.5.2.2 เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

2.5.2.3 เพื่อนำดอกผลที่ได้จากกองทุนมาเป็นสวัสดิการในชุมชน

2.5.2.4 เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน

2.5.2.5 เพื่อให้คนในชุมชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

2.5.3 แหล่งที่มาของกองทุน

แหล่งที่มาของกองทุนคือ เงินจากรัฐบาล จำนวน 1 ล้านบาท

2.5.4 คุณสมบัติของสมาชิก

- เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ คือมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในชุมชนติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี
- เป็นผู้ที่มีพร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต
- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- ไม่เป็นผู้ติดการพนัน หรือ สิ่งเสพติดต่างๆ

2.5.5 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

ผู้ประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุน จะต้องชำระค่าสมาชิกแรกเข้าคนละ 20

บาท

2.5.6 การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

ผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกแล้ว สามารถสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้ แต่ต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 1 ปี คณะกรรมการกองทุน มีมติด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ให้เป็นสมาชิก

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้สำหรับผู้กู้ นั้น มีหลักการดังนี้

2.6.1 ผู้ที่ประสงค์จะขอกู้เงินอาจกู้เป็นรายบุคคล หรือ เป็นกลุ่ม โดยผู้กู้จะต้องเสนอโครงการพร้อมใบขอกู้

2.6.2 ผู้ที่ประสงค์จะขอกู้เงินกองทุนจะต้องมีเงินฝากประจำออมทรัพย์ ซึ่งเป็นเงินที่ฝากรายเดือน เดือนละไม่น้อยกว่า 100 บาท แต่ไม่เกิน 500 บาท

2.6.3 จะต้องเสนอค่าของกู้เงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ถ้าหากไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ คณะกรรมการจะเรียกเก็บเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย

2.6.4 การกู้ยืมเงินแต่ละรายจะต้องมีผู้ค้ำประกันอย่างน้อย 2 คน ผู้ค้ำประกันจะต้องเป็น

สมาชิกของกองทุน หรือมีข้าราชการในชุมชน หรือ ลูกจ้างประจำ ที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 1 คน เป็นผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกัน 1 คน จะค้ำประกันได้ไม่เกิน 2 คน เท่านั้น

2.6.5 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 1 บาทต่อเดือน หรือ ร้อยละ 12 บาทต่อปี

2.6.6 การกู้ยืมเงินจะต้องส่งใช้คืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย เป็นรายเดือน โดยให้ผ่อนชำระคืนเงินกู้ ภายในระยะเวลา 12 เดือน

2.6.7 หากผู้กู้ผิดสัญญาไม่ส่งเงินคืน ผู้ค้ำประกันจะต้องส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยแทน

2.6.8 หากผู้กู้ผิดสัญญาไม่นำเงินมาส่งใช้คืนภายในกำหนด ผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยปรับวันละ 1 บาท เงินค่าดอกเบี้ยปรับจากที่สมาชิกผู้กู้ส่งคืนเพราะผิดสัญญาให้นำเข้าบัญชีสำรองกองทุน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุน

2.6.9 ในการกู้เงินแต่ละครั้งจะกู้ได้ภายในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) แต่หากประสงค์จะกู้เงินเกินกว่าที่กำหนด ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกกองทุนเพื่อลงมติให้ความเห็นชอบ แต่ทั้งนี้วงเงินต้องไม่เกิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

2.6.10 กรณีฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน กู้ได้ไม่เกิน 2,000 บาท และจะต้องชำระคืนภายใน 3 เดือน นับจากวันที่ได้รับเงินกู้

2.6.11 การกู้เงินทุกประเภท ต้องทำสัญญาไว้กับ คณะกรรมการกองทุน ตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด

2.6.12 หากผู้กู้ไม่นำเงินต้นและดอกเบี้ยมาชำระ ภายในกำหนดเวลา ผู้ค้ำประกันจะต้องชดใช้หนี้สินทั้งหมดแก่กองทุน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตผ่อนผัน และยี่ระยะเวลาการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุน

2.6.13 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการพิจารณาให้สมาชิกที่มีความประสงค์ที่จะขอกู้เงินกองทุนจัดทำประกันชีวิต เพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยงได้ กับธนาคารออมสิน 150 บาท/ปี

2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพโมเดล

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544.) กล่าวถึง รูปแบบการประเมินแบบชีพโมเดลของสตีฟเฟิลมีม เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ และแสดงให้เห็นถึงว่ากระบวนการประเมินประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นของการวิเคราะห์กิจกรรมและข้อมูลที่จะประเมิน เพื่อสนองความต้องการของผู้ตัดสินใจ
2. ขั้นของการรวบรวมสารสนเทศที่ต้องการ
3. ขั้นของการเสนอสารสนเทศให้แก่ผู้ตัดสินใจ

ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ เชื่อว่าการตัดสินใจนั้นจะเป็นไปด้วยความสมเหตุสมผลในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

รูปแบบการประเมินแบบซิปโมเดลไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย

แบบจำลองซิปจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง เพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การดูประเมินผลผลิต จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่รัฐบาลอนุมัติวงเงินหมู่บ้าน/ชุมชนเมืองละ 1 ล้านบาทนั้น เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน รัฐบาลจึงให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อศึกษาหลักสูตรการจัดการและประเมินโครงการ โดยหลักสูตรมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด ในศึกษานั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุน รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบ และใช้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีเป้าหมายดังนี้

- 2.8.1 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน
- 2.8.2 ให้บัณฑิตได้ยกระดับฐานะการศึกษา และมีศักยภาพด้านการบริหารโครงการ จำนวน 74,881 คน
- 2.8.3 มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุน รวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาชุมชนพานิชเจริญ เป็น การประเมินเชิงระบบ ซึ่งมีการประเมินโครงการตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการประเมินเชิงระบบ ได้มีผู้ให้ แนวคิดและรูปแบบการประเมินโครงการไว้ อาทิ สตรีฟเฟิน สเตก และสตีฟเฟิลบีม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) แต่ในที่นี้ใช้รูปแบบจำลองของสตีฟเฟิลบีม ที่เรียกว่า รูปแบบการประเมินแบบ ซิป (CIPP Model) ซึ่งมี รูปแบบการประเมิน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) ดังนี้

3.1.1. การประเมินบริบท หรือ สภาวะแวดล้อม การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการ กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความ ต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยในการ วินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่นๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ เป็นตัวกำหนดขอบเขตของ การประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่ เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสภาวะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่ง การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับ ความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

3.1.2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสม ของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

- ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น

หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

3.1.3. การประเมินกระบวนการ เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มีดังนี้

3.1.3.1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ

3.1.2.2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน และระหว่างการค้าเนินโครงการนั้น

3.1.2.3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะของโครงร่าง โครงการสารสนเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์ในการประเมินกระบวนการจึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

3.1.4. การประเมินผลผลิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ โดยเฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมี ความจำเป็นยิ่งในระหว่าง การปฏิบัติตามโครงการด้วย ระเบียบทั่วไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนชุมชนพานิชเจริญ ได้กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ โดยลักษณะของข้อมูล เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

- ประชากร คือ จำนวนประชาชนที่มีสิทธิ์กู้ทั้งหมดในชุมชน จำนวน 1,943 คน การวิจัยที่ได้ผลตรงกับลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษาต้องได้จากการศึกษาทั้งประชากร แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลาทั้งงบประมาณจึงใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร
- กลุ่มตัวอย่างได้แก่การสุ่มจำนวนประชากร 15 % และสุ่มโดยจะเขียนรายชื่อผู้กู้ทั้งหมดแล้วสุ่มหมายเลขโดยกำหนดทุกๆคนที่ 2 ให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เหตุที่กำหนดทุกคนที่ 2 เพราะต้องการผู้กู้ครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้กู้ทั้งหมด

3.3 ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ในการดำเนินโครงการใดๆนั้น ผู้บริหารโครงการผู้ปฏิบัติงานโครงการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการจะมีความต้องการที่จะทราบว่า รู้ได้อย่างไรว่าโครงการที่ตนเองรับผิดชอบ ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดระดับของการปฏิบัติงานที่บ่งชี้ว่าการดำเนินโครงการนั้นๆ ได้บรรลุผลสำเร็จแล้ว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนชุมชนพานิชเจริญ ได้ทำการกำหนดตัวชี้วัดโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ คือ หน่วยระบบ A หน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ดังแผนภาพแสดงองค์ประกอบภาพในกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ ซิฟโมเดล ซึ่งมีส่วนประกอบ ดังนี้

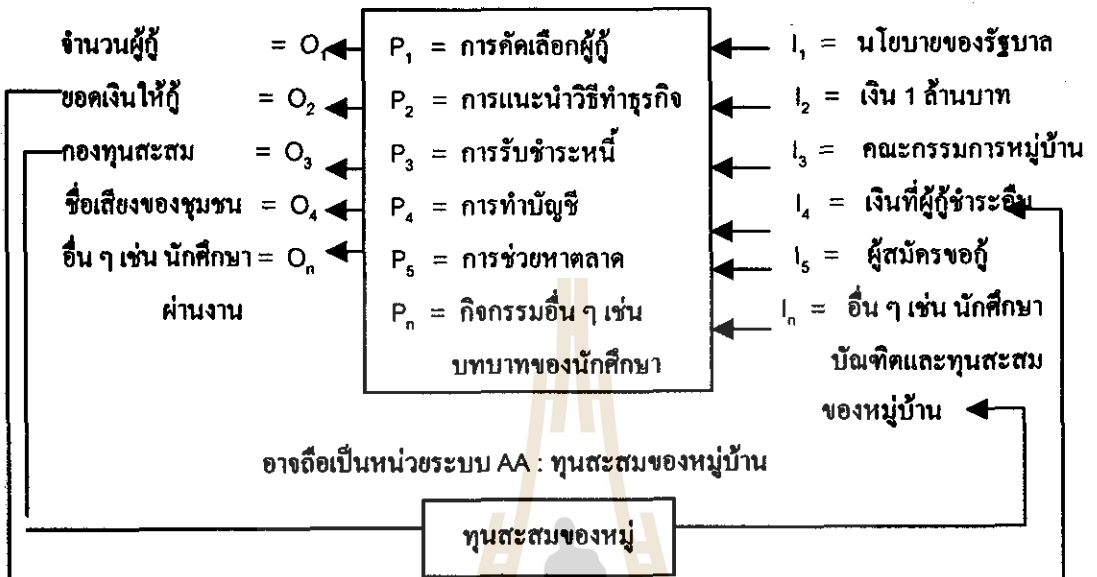

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมความรู้

ผลผลิต (O)

กระบวนการ (P)

ปัจจัยนำเข้า (I)

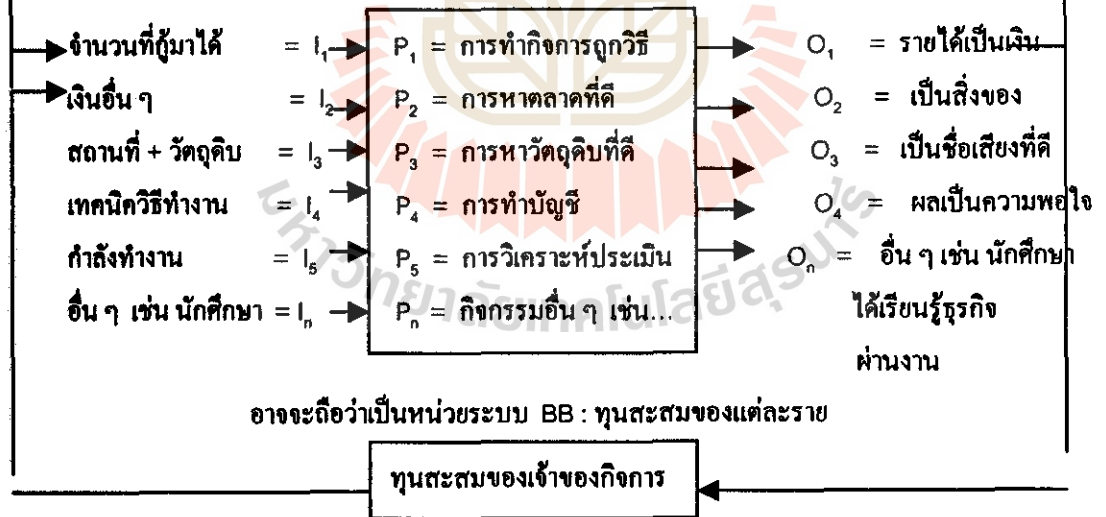

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย (B1 :.....Bn)

ผลผลิต (I)

กระบวนการ (P)

ปัจจัยนำเข้า (O)

บริษัท C

แผนภูมิที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ซึ่งเป็นไปตาม
กรอบความคิดทฤษฎีข้างต้นซึ่งมีตัวชี้วัด ดังนี้

3.3.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้
ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด 4 หมวด ดังนี้

3.3.1.1. ตัวชี้วัดบริบท มีตัวแปรดังนี้

3.3.1.1.1 บริบทระดับประเทศ

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
- ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

3.3.1.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

- ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- สภาพปัจจุบัน
- ด้านเศรษฐกิจของชุมชน
- ด้านวัฒนธรรม
- ข้อมูลในด้านดังนี้
 - ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
 - วัฒนธรรมประเพณีที่เด่นๆ
 - ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี
 - ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

3.3.1.2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า มีตัวแปรดังนี้

3.3.1.2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

3.3.1.2.2 เงิน 1 ล้านบาท

3.3.1.2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

3.3.1.2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

3.3.1.2.5 ผู้สมัครขอกู้

3.3.1.3. ตัวชี้วัดกระบวนการ มีตัวแปรดังนี้

- 3.3.1.3.1 การคัดเลือกผู้กู้
- 3.3.1.3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- 3.3.1.3.3 การรับชำระหนี้
- 3.3.1.3.4 การทำบัญชี
- 3.3.1.3.5 การช่วยหาตลาด

3.3.1.4. ตัวชี้วัดผลผลิต แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

3.3.1.4.1 ผลโดยตรง ตัวแปร ได้แก่

- จำนวนผู้กู้
- ยอดเงินให้กู้

3.3.1.4.2 ผลกระทบโดยตรง ตัวแปร ได้แก่

- จำนวนผู้ที่กู้ได้
- จำนวนทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้าน
- การขยายกิจการของผู้กู้
- การเกิดกิจการใหม่ๆขึ้นในท้องถิ่น

3.3.1.4.3 ผลกระทบทางอ้อม ตัวแปร ได้แก่

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

3.3.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด ดังนี้

3.3.2.1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.3.2.1.1 บริบทระดับประเทศ

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
- ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

- บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

3.3.2.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

- ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- สภาพปัจจุบัน
- ด้านเศรษฐกิจของชุมชน
- ด้านวัฒนธรรม
- ข้อมูลในด้านดังนี้
 - ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
 - วัฒนธรรมประเพณีที่เด่นๆ
 - ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี
 - ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

3.3.2.1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัวประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

- ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- อาชีพหลักของผู้กู้
- หนี้สินนอกระบบของผู้กู้
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

3.3.2.2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

- 3.3.2.2.1 เงินที่กู้มาได้
- 3.3.2.2.2 สถานที่และวัตถุดิบ
- 3.3.2.2.3 เทคนิควิธีทำงาน
- 3.3.2.2.4 กำลังทำงาน

3.3.2.3. ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

- 3.3.2.3.1 การทำกิจการถูกวิธี
- 3.3.2.3.2 การหาตลาดที่ดี
- 3.3.2.3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 3.3.2.3.4 การทำบัญชี

3.3.2.3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3.3.2.4. ตัวชี้วัดผลผลิต แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

3.3.2.4.1 ผลโดยตรง ได้แก่

- รายได้เป็นเงิน
- ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

3.3.2.4.2 ผลกระทบโดยตรง ได้แก่

- ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
- ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้

ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

3.3.2.4.3 ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

- ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
- ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนชุมชน ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีมากมายหลายชนิด ผู้วิจัยสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาปัญหา การนำเครื่องมือวิจัยไปใช้ผู้วิจัยต้องศึกษารายละเอียดต่างๆ ของตัวแปร ประเภทของข้อมูล (เจลิยว บุรีภักดี และคณะ, 2545)

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนพานิชเจริญครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการประเมินโครงการ โดยยึดหลักความสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลแต่ละประเภท ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ต่างๆ (บร.)

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายปิด และปลายเปิด ดังนี้

1.1 แบบปลายปิด เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์กำหนดคำตอบที่ให้ผู้สัมภาษณ์ตอบได้ตอบ อาทิ ใช่ – ไม่ใช่ เป็น – ไม่เป็น เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) แบบบร.ที่ใช้แบบปลายปิด ได้แก่ แบบบร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

1.2 แบบปลายเปิด เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสตอบอย่างอิสระ อาทิ เพราะอะไร ทำไม อะไร เป็นต้น(กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)แบบบร.ที่ใช้แบบปลายเปิด ได้แก่

- แบบรายงานบร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- แบบรายงานบร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงานบร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- แบบรายงานบร.5 (แบบรายงานการจัดเวทีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงานบร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงานบร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- แบบรายงานบร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
- แบบรายงานบร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- แบบรายงานบร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- แบบรายงานบร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- แบบรายงานบร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

2. การสังเกต จำแนกเป็น

2.1 การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน

2.2 การสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วมในชุมชน

3. การจัดอภิปรายกลุ่มเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาร่วมแสดงความคิดเห็นที่ได้รับการกระตุ้นจากคำถามต่างๆ

4. การจัดเวทีประชาคม ได้จัดขึ้น 2 ครั้ง คือระดับชุมชนและระดับตำบล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ดังนี้

3.5.1 กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ระดับของข้อมูลเป็นการจัดแบ่งกลุ่ม ตามเพศและอาชีพและใช้บริบทของชุมชนและบริบทของกองทุนเป็นตัวชี้วัด

3.5.2 กำหนดแหล่งข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน 10 ประการ (จปฐ.) แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง (กทบ.2) หนังสือระเบียบกองทุนต่างๆ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.5.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำชุมชน กรรมการกองทุน ชาวบ้าน สมาชิกกองทุน

3.5.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยผู้ประเมินเข้าไปอยู่ด้วย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้ประเมินไม่ได้อยู่ด้วย การจัดอภิปรายกลุ่มและจัดเวทีประชาคม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล แล้วนำข้อมูลนั้นๆ มาคำนวณ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในลักษณะของสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.6.2.1 การตรวจสอบข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลภาคสนาม

3.6.2.2 การจัดระบบข้อมูล โดยการแยกข้อมูลออกเป็นหัวข้อ หรือประเด็นสำคัญ

3.6.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร เช่น รายงานการวิจัย หนังสือพิมพ์รายวัน

บันทึกการประชุม

3.6.2.4 การใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการอธิบายและตีความหมายการจัดระบบ

การอธิบายความหมาย การเปรียบเทียบข้อมูลภาคสนามและข้อมูลเอกสารเข้าด้วยกัน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลจากการติดตามการประเมินโครงการ แยกได้ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

4.1.1.1 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

อุตสาหกรรมสาร ประจำเดือนมีนาคม-เมษายน 2543 ปีที่ 43 หน้า 45-52 : เมื่อปี 2530 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ริเริ่มเสนอแนะการออกกฎหมาย ว่าด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Industries , SMIs) เพื่อเป็นกฎหมายพื้นฐานในการจัดกระบวนการส่งเสริมพัฒนา SMEs ให้มีความเข้มแข็งเป็นระบบ และเกิดความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามแนวความคิดนี้ ยังมีได้มีการยอมรับและสานต่อให้เป็นรูปธรรม จากฝ่ายบริหารและขาดกระแสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากในยุคดังกล่าวภาวะเศรษฐกิจ และการประกอบธุรกิจของประเทศกำลังเฟื่องฟู ธุรกิจต่าง ๆ ทั้งรายเล็กและรายใหญ่ล้วนได้รับประโยชน์จากผลพวงของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่างจึงมุ่งแสวงหา และเก็บเกี่ยวดอกผลในระยะสั้น ไม่ค่อยสนใจมากนักกับอนาคตในระยะยาว จนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงกับประเทศไทย เมื่อกลางปี 2540 ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงต่อธุรกิจอุตสาหกรรมน้อยใหญ่ จึงได้เกิดความตระหนักและเกิดกระแสยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises, SMEs) เพื่อเป็นกลไกในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการผลักดันการพัฒนาประเทศที่มุ่งไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

SMEs ซึ่งประกอบด้วยกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งภาคการผลิต การค้า และการบริการนั้นเป็นกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่ของประเทศ มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังคงขาดความสามารถในการประกอบการทางด้านเทคโนโลยีการผลิต การจัดการและการเงินทำให้ไม่อาจแข่งขันกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ได้ การบริการและการค้า จึงทำให้ SMEs ประสบภาวะที่ต้องแข่งขันกับกิจการทำนองเดียวกันมากยิ่งขึ้น ทั้งระดับภายในประเทศ

และระดับนานาชาติ ดังนั้นเพื่อ SMEs สามารถพัฒนากิจการให้เกิดความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้สมควรจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สำนักงานส่งเสริม SMEs) เป็นศูนย์กลางประสานระบบการทำงานของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชนที่มีหน้าที่ส่งเสริม SMEs เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม SMEs ก็เพื่อสร้างกฎหมายพื้นฐานที่วางระบบและกลไกในการปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุน SMEs ใน 4 เรื่องหลัก ๆ คือ

1. เป็นกลไกในการกำหนดนโยบายและแผนส่งเสริมพัฒนา SMEs (โดยคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) ให้เป็นเอกภาพและเกิดความต่อเนื่อง
2. เป็นกลไกการนำนโยบายและแผนส่งเสริมพัฒนา SMEs ไปจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง (กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชน) นำไปปฏิบัติให้เกิดการประสานและเกื้อกูลกัน
3. เป็นกลไกให้อำนาจคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (คณะกรรมการส่งเสริม SMEs) เสนอแนะให้มีการจัดสิทธิและประโยชน์จูงใจที่เป็นธรรมและเหมาะสมสำหรับ SMEs
4. เป็นกลไกจัดตั้งและการบริหารกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (กองทุนส่งเสริม SMEs) อันเป็นกองทุนเสริมนโยบายที่จะผลักดันงานในการส่งเสริมสนับสนุน SMEs ตามแผนปฏิบัติการให้เกิดผลโดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นเร่งด่วนและเรื่องที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้นกับ SMEs

แผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ให้สำนักงานส่งเสริม SMEs จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs โดยร่วมมือกับส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชน แผนปฏิบัติการดังกล่าวต้องสอดคล้องกับนโยบายและแผนที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนดแผนปฏิบัติการนี้ต้องนำเสนอคณะกรรมการบริหารสำนักงานส่งเสริม SMEs เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริม SMEs พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษา

แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs อาจจัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว แต่ทั้งนี้ควรจะต้องครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- การพัฒนา SMEs ในภูมิภาคในชุมชนและในท้องถิ่นชนบท
- การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงิน
- การพัฒนาจัดตั้งตลาดทุนสำหรับ SMEs
- การพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากร
- การพัฒนากิจการ SMEs ด้านการจัดการสาขาต่าง ๆ
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า
- การส่งเสริมด้านการตลาด
- การส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีรวมทั้งการพัฒนามุมมองปัญหา

ท้องถิ่น

- การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร
- การส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างวิสาหกิจขนาดต่าง ๆ
- การส่งเสริมการรวมกลุ่มของ SMEs
- การพัฒนาส่งเสริมองค์กรเอกชนที่มีบทบาทสนับสนุน SMEs
- การจัดตั้งอำนาจความสะดวกพื้นฐาน
- การให้สิทธิประโยชน์แก่ SMEs เพื่อจัดความเสียเปรียบ
- การส่งเสริมอนุรักษ์พลังงานสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย
- การปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค
- การส่งเสริมด้านลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และ ทรัพย์สินทาง

ปัญหาอื่น

- เรื่องอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการก่อตั้งการขยายกิจการ SMEs ให้สามารถอยู่

รอดและแข่งขันได้

หน่วยงานปฏิบัติการต้องดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ในส่วนที่เกี่ยวข้องและต้องรายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการส่งเสริม SMEs อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

หน่วยงานปฏิบัติการต้องจัดทำข้อมูล SMEs ที่เกี่ยวข้อง (ตามที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนด) เพื่อเผยแพร่และส่งให้สำนักงานส่งเสริม SMEs ประกอบการจัดทำนโยบายและแผน

SMEs และองค์กรเอกชนมีหน้าที่ต้องรายงานข้อมูลตามที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนดทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดทำนโยบายและแผน (ถ้าไม่รายงานข้อมูลอาจจะถูกตัดสิทธิการได้รับสิทธิและประโยชน์จากการส่งเสริมของรัฐ)

4.1.1.2 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

สยามจดหมายเหตุ ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 27 หน้า 146-147: การไหลออกของเงินทุนและดุลการชำระเงินที่ขาดดุล ทั้งนี้การไหลออกของเงินทุนน่าที่จะยังคงมีอย่างต่อเนื่องในช่วงที่เหลือของปี 2543 และในปี 2544 อันเป็นผลจาก

1. การที่ผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยในและต่างประเทศที่น่าจะยังคงอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำในประเทศเพื่อช่วยปรับระดับประกอบการณ์ตัวของเศรษฐกิจ

2. การชำระหนี้ต่างประเทศ โดยยอดหนี้คงค้างของภาคเอกชนยังคงสูงถึงกว่า 4.8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่การชำระหนี้สั้น IMF (International Monetary Foundation) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2544 ก็คาดว่าจะเท่ากับราว 3.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ในขณะที่เดียวกันฐานะการเงินดุลบัญชีเดินสะพัดที่ลดลงน่าจะส่งผลกระทบต่อตัวแปรต่อไปนี้ คือ

1) ดุลการชำระเงินซึ่งคาดว่าจะขาดดุลในปี 2543 ประมาณ 2.2 – 2.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่อาจจะขาดดุลในปี 2544 อีกประมาณ 1 – 3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

2) ฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศที่คาดว่าจะลดลงตามการขาดดุลการชำระเงินดังกล่าว

3) ปริมาณสภาพคล่องส่วนเกินในระบบสถาบันการเงิน ที่คงจะลดลงตามฐานะการขาดดุลการชำระเงินเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องสภาพคล่องส่วนเกินดังกล่าวยังคงมีอยู่มากถึงราว 5 แสนล้านบาท ก็น่าที่จะสามารถรองรับการขาดดุลการชำระเงินทั้งในปี 2543 และ 2544 ได้ โดยไม่น่าจะส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินภายในประเทศ สำหรับปี 2545 ยังไม่มีการสำรวจ

การขาดดุลการชำระเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศดังกล่าวน่าจะทำให้ค่าเงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน รวมทั้งมีความผันผวนได้ ทั้งนี้สถานการณ์ของค่าเงินบาทโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทอาจจะมีค่าเฉลี่ยที่ 43.50 บาท/ดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่อาจจะมี ความผันผวนหากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่มากกระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ และการเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงการผันผวนดังกล่าวค่าเงินบาทก็อาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 – 45 บาทได้ อย่างไรก็ตามคาดการณ์การแห่งประเทศไทยคงจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อมิให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมากจนอาจเป็นผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้

4.1.1.3 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57-66 : การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำ

เป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีพแล้วยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย มีสาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง “คน กับดิน น้ำ อากาศและป่าไม้” เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคน ได้แก่ “ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค” ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์หากระบบนิเวศน์ถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “ การที่คนใช้สารเคมีจะเป็นอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ดินไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีต้นไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ คุณภาพชั้นฝนแห้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่า ไม้ป่าสูญพันธุ์ น้ำป่าไหลหลากท่วมที่ทำกินผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและร่วมทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีความคุณภาพ ขณะเดียวกันควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

4.1.1.4 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สารสถิติ ประจำเดือน พฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5 : สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้

ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.3) โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำนาการเกษตร และเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือ

มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช่งานเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือนขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 (สารสถิติ. พฤษภาคม, 2545) ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ ที่มีการใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยสำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ

4.1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40-41 : ภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองกลับมีส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังเกิดวิกฤตนั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับไปสู่อุบัติฐานเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้นประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่เพียงพอ และภาวะการผลิตการเกษตรซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มมากขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่ายควรต้องตระหนักให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของเป้าหมาย "การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านการศึกษาศักยภาพ การริเริ่มและขยายผลผลิตภาพภายในชุมชน มิติด้านความ

สามารถบริหารจัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอกหรือประชาคมโลก

การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง" ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมหวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ ในทางปฏิบัติ

4.1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

มติชน ประจำวันที่ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25 หน้า 10 : วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ "เงินเนอเธอร์แลนด์" มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต (มติชน, 5 ส.ค. 2545:10) คือ การได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรก ๆ ขณะที่เลือกในการเสียดุล การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้าย ๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้า ให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็น "สิ่งสำคัญในชีวิต" ในทางกลับกันค่านิยมที่ว่าได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้

ข้อคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก

ปัจจุบัน เป็นยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายของวัฒนธรรมจากศูนย์กลางที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย เข้าสู่ประเทศไทยนั้นเป็นไปรวดเร็วยิ่ง ผ่านสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทยที่เปิดกว้างยอมรับการติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่นๆ เสมอมา สภาพการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความหวงใยการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยมากกว่าสี่ห้าทศวรรษแล้ว มีการตั้งสภาวัฒนธรรมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ต่อมาในสมัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ในปีนี้เอง (พ.ศ. 2537) ก็มีโครงการส่งเสริมมรดกศิลปวัฒนธรรมไทยมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนช่วยกันรักษาวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติ ซึ่งในทัศนะของผู้รณรงค์ ได้แก่ ประเพณีต่าง ๆ ศิลป (แบบไทยเดิม) และค่านิยมที่ดี เช่น ความมีน้ำใจ (ไม่พูดถึงการชอบเล่นการพนัน คีฬา และดำนํ้าพริกละลายแม่น้ำในการจัดงานบวช งานแต่งงาน ซึ่งดูเหมือนเป็นมรดกของวัฒนธรรมไทยเช่นกัน)

สภาพปัญหาของโลกในทุกวันนี้ นับตั้งแต่สภาพมลภาวะต่าง ๆ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการกระจุกตัวของความมั่งคั่ง และปัญหาความยากจนเสื่อมโทรมที่กระจายไปทั่ว ความอดอยาก การแพร่ระบาดของโรคร้าย การใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเมืองสงครามระหว่างเชื้อชาติ และชุมชนต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลายด้านหลายประการของอารยธรรมโลกใน

กระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและสามารถพึ่งตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนา แทนการล่องลอยไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมโลกโดยไร้ทิศทางของตนเอง อาจเป็นทางออกที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่น ๆ ได้

4.1.1.8 ความยากจนของประเทศ

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 37-44

: ผลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมานับเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มคนรายได้ต่ำสุด 20% แรกของประเทศกับกลุ่มคนรายได้สูงสุด 20% แรกของประเทศดีขึ้นตามลำดับ ประชาชนมีการใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือนเพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้นด้วยเป็นเหตุให้จำนวน "คนจน" ลดลงเหลือเพียง 6.8 ล้านคนในปี 2539 แต่หลังจากประเทศไทยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เป็นต้นมา ทำให้จำนวน "คนจน" ในปี 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 8.9 ล้านคน และกลุ่ม "คนเกือบจน" เพิ่มขึ้นอีก 0.2 ล้านคนซึ่งคนกลุ่มนี้พร้อมที่จะเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นกลุ่ม "คนจน" ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ในด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่ม "คนจน" กับกลุ่ม "คนรวย" ก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน โดยการแบ่งฐานะขึ้นอยู่กับรายได้เป็นหลัก คือ จำนวน 6,710 บาท ทั้งนี้ผลจากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้ประชาชนลดการใช้จ่ายใส่ครัวเรือนในอัตราที่มากกว่าการลดลงของรายได้ได้อย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากประชาชนอาจไม่มั่นใจต่อสถานการณ์เศรษฐกิจขอไทยที่ยังไม่ฟื้นตัวได้มากเท่าที่ควร

ในด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจนปรากฏว่า รัฐบาลในปัจจุบันได้ประกาศ "สงครามกับความยากจน" ที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนและจริงจังมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบยั่งยืน รวมถึงผู้ด้อยโอกาส เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหา "คนจน" ที่ "ขัดสนทางเศรษฐกิจหรือด้านรายได้ในการยังชีพ" และ กลุ่มคนยากจน "เชิงโครงสร้าง" ที่เกิดจากความขัดสนในหลาย ๆ ด้านอาทิ ด้านที่ดิน สาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ฯ ของรัฐบาลดังกล่าวต้องเผชิญกับปัญหาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติของภาครัฐ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและกลไกการปฏิบัติที่มีความซับซ้อน ตลอดจนต้องมีการปรับความคิดและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ใหม่ ซึ่งจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐภายใต้นโยบายของรัฐบาล

และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาฐานรากของสังคมไทยให้มีศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมั่นคง ยั่งยืน ต่อไป

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

4.1.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนพานิชเจริญ

ชุมชนพานิชเจริญเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2538 หรือประมาณ 7 ปีมาแล้ว เดิมชุมชนแถบนี้เป็นชุมชนใหญ่ต่อมาจึงแยกเป็นชุมชนต่าง ๆ ได้แก่ ชุมชนหนองไผ่ล้อม ชุมชนเศรษฐมสามัคคี ชุมชนเศรษฐมพัฒนา และชุมชนพานิชเจริญ เดิมชุมชนพานิชเจริญจะมีสนามบึงและสนามม้าตั้งอยู่ สนามบึงเป็นสนามบึงพานิช จึงตั้งชื่อชุมชนว่าชุมชนพานิชเจริญ

คนกลุ่มแรกที่มาก่อตั้งชุมชนคือกลุ่มทหารเพราะเดิมแถบนี้เป็นสนามบึง ผู้ที่เป็นแกนนำคือ ผู้ใหญ่บ้านนาค แดงสระน้อย และคุณชัยวิทย์ ปิตายัง โดยอพยพมาจากอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เหตุที่อพยพมาจากบ้านเดิมเพราะชาวชุมชนซื้อที่ดินในเขตพานิชเจริญไว้ ซึ่งโดยมากเป็นทหารที่อยู่ห้องแถวติด ๆ กันจึงชวนกันมาซื้อที่แถวนี้ไว้ แล้วชวนกันมาอยู่เป็นกลุ่ม ๆ

การขยายตัวของประชากรและการขยายตัวของชุมชน ปัจจุบันในชุมชนมีครัวเรือน 463 ครอบครัวย มีบ้าน 554 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 1,943 คน แบ่งเป็นชาย 912 คน หญิง 1,031 คน (สำมะโน กระจายการสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มกราคม 2545.)

การขยายตัวของชุมชนตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนราษฎร มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ คือ เดิมมีอาชีพเลี้ยงวัว เฝ้าด่านชาย เลี้ยงสัตว์ แต่ต่อมาคนอพยพมาอยู่มากขึ้น ก็มีการตัดไม้ทำบ้านเรือนอยู่อาศัย และหันไปประกอบอาชีพอื่นมากขึ้น อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้นในปี 2532 คือ ค้าขาย ช่างเสริมสวย ช่างเย็บผ้า เป็นต้น

4.1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ที่ตั้งของชุมชนพานิชเจริญ คือ ถนนเศรษฐม ซอย 6 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดวัดป่าสาวัน
- ทิศใต้ ติดถนนเศรษฐม ซอย 14
- ทิศตะวันออก ติดถนนเศรษฐม ซอย 6
- ทิศตะวันออก ติดซอยหน้าหมู่บ้านโฮมแลนด์

4.1.2.3 ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของชุมชนพานิชเจริญ มี 4 ประเภท คือ

- ข้าราชการ
- ค้าขาย
- ทำการเกษตร
- อาชีพบริการ คือ เสริมสวย ตัดเย็บเสื้อผ้า อยู่ซ่อมรถ

4.1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

วัดและโรงเรียนในชุมชนพานิชเจริญไม่มี หากจะไปทำบุญจะไปที่วัดป่าศาลวัน ซึ่งอยู่ในเขตหนองแก้ง และหากจะส่งลูกหลานไปเรียนหนังสือก็จะไปที่โรงเรียนสามัคคีรถไฟ ในเขตหนองแก้ง เช่นกัน

แม้ว่าจะไม่มีวัดในเขตชุมชนพานิชเจริญ แต่ก็เชื่อว่าทางชุมชนจะไม่มีการทำงานบุญหรืองานประเพณี เพราะในช่วงเทศกาลงานบุญต่าง ๆ ชาวชุมชนก็จะร่วมกันทำบุญดังนี้

เดือนมกราคม	ทำบุญประเพณี วัดป่าใหม่
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณี วันสงกรานต์
เดือนพฤษภาคม	ทำบุญประเพณี วันวิสาขบูชา
เดือนสิงหาคม	ทำบุญประเพณี ตักบาตรกระยาสารท
เดือนกันยายน	ทำบุญประเพณี กฐิน
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณี กฐิน
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี ลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ทำบุญประเพณี วันสิ้นปี

4.1.2.5 คณะกรรมการชุมชน

ชุมชนพานิชเจริญเป็นระบบเครือญาติหรือบุคคลที่รู้จักกัน โดยชักชวนกันมาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบนี้ โดยมีผู้นำทางการปกครอง หรือ คณะกรรมการชุมชน ดังนี้

- 1) นางสาวฉิมจิณ กระจ่างกุล
- 2) จ.ส.อ.จรูญ เกตซ์ชา
- 3) ร.ต.สุรจิตร์ ภิมย์กิจ
- 4) นางดวงจันทร์ บุญศรี
- 5) นางสาวสุนิสา ศาสนกุล
- 6) นางอุไร เกตซ์ชา
- 7) นางทิว ประจิดค์
- 8) นายชำนาญ เรือนทอง

- 9) นางถนอม ชมชวนพิศ
 10) นางประยงค์ เผ่าพันธุ์

4.1.2.6 ระบบนิเวศของชุมชน

สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนนี้ เดิมเป็นป่าไม้และป่าเบญจพรรณ ล้อมรอบ มีโคกและเป็นที่ราบ ทางเดินยังเป็นทางเกวียน แต่ปัจจุบันป่าไม้หมดแล้ว เพราะชุมชนมีคนอพยพ มาอยู่มากขึ้นเรื่อย ๆ บริเวณนี้จะกั้นคาลน้ำ หนองน้ำมีอยู่แห่งเดียว คือ หนองแก้งช้าง แต่อาณาเขตของหนองน้ำนั้นครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตพานิชเจริญ อีกครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตชุมชนหนองแก้งช้าง ปัจจุบัน หนองแก้งช้างได้รับการขุดจากเทศบาลในปี 2544 เพื่อทำเป็นสวนสาธารณะให้คนในชุมชนได้พักผ่อน

ระบบสาธารณูปโภคนั้น ถนนเริ่มก่อตั้งชุมชนเป็นแบบทางเกวียน ต่อมาในปี 2532 เป็นถนนลูกรัง และเป็นถนนลาดยางตามลำดับ

ไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2510

ประชาชุมชนสร้างเมื่อ พ.ศ. 2520

4.1.2.7 ด้านสุขภาพอนามัย

ด้านสุขภาพอนามัย มีการจัดตั้งกองทุนโภชนาการ จัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) จัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) จัดตั้งกองทุนยา

การพัฒนาสังคมและจิตใจ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ จัดประชุมไม่น้อยกว่าเดือนละครั้ง จัดทำบุญในวันสำคัญตามประเพณี ส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

สรุป

เนื่องจากชุมชนพานิชเจริญ ได้ก่อตั้งเป็นชุมชนเพียง 7 ปี แต่การดำเนินงานรวมถึงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ด้านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ชาวชุมชนก็ให้ความร่วมมือดี เช่น ในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี ทางชาวชุมชนจะจัดทำบุญตักบาตร ที่ศาลาอเนกประสงค์ของชุมชนชาวบ้านก็ให้ความสนใจมาร่วมทำบุญกันจนแน่นศาลา ด้านสังคม เนื่องจากชาวชุมชนโดยมากรับราชการ จึงมีเวลาให้กันไม่มากนักในตอนกลางวัน ดังนั้นถ้าจะประชุมหรือขอความร่วมมือในด้านกิจกรรมก็ต้องเป็นตอนเย็น หรือไม่กี่วันเสาร์ วันอาทิตย์ ด้านเศรษฐกิจ ชาวชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี เงินพอใช้จนเกือบครบถ้วน มีบ้านเรือนเป็นของตนเอง ด้านสาธารณสุข ชาวชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี เงินพอใช้จนเกือบครบถ้วน มีบ้านเรือนเป็นของตนเอง ด้านสาธารณสุข ชาวชุมชนก็ได้เข้าร่วมโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค อีกทั้งต้องมีศูนย์แพทย์ชุมชน

ตั้งอยู่ด้วยทำให้สะดวกในการรักษาโรค ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ชุมชนพานิชเจริญเป็นชุมชนที่มีการดำเนินงาน และมีความสามัคคีอยู่ในขั้นดี

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการของกองทุนชุมชนพานิชเจริญ โดยภาพรวม มีดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

การและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

4.2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร

ดังต่อไปนี้

4.2.1.1.1 นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในชุมชน พบว่า ชาวชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลว่ารัฐบาลให้เงินมาเป็นโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยให้หมู่บ้านและชุมชนละ 1 ล้านบาท โดยชาวชุมชนมีความรู้เนื่องจากได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และเจ้าหน้าที่จากเทศบาลนครนครราชสีมา เป็นผู้ให้ความรู้และคำแนะนำ

4.2.1.1.2 เงิน 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลให้ชาวชุมชนพานิชเจริญนั้น ชาวชุมชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าจะต้องใช้เงินคืนรัฐบาล โดยคืนเป็นรายเดือน ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย แต่ก็มีชาวชุมชนส่วนหนึ่งที่เข้าใจคลาดเคลื่อนว่าไม่ต้องใช้เงินคืน จึงได้แก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า จำเป็นต้องใช้เงินคืนรัฐบาลทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย

4.2.1.1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน มีส่วนช่วยในการเตรียมความพร้อมของชุมชนและการจัดประชุมเพื่อกำหนดวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ

4.2.1.1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน จะนำมาจัดสรรได้ดังนี้

- เป็นเงินปันผลให้สมาชิก 10%
- เป็นเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการกองทุน 30 %
- สบทบกองทุนชุมชน 20 %
- เป็นสวัสดิการในชุมชน 40 %

4.2.1.1.5 ผู้สมัครขอู้ มีสมาชิกกองทุนชุมชนพานิชเจริญจำนวน 225 ราย ได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ 60 ราย

4.2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

4.2.1.2.1 กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ การคัดเลือกผู้กู้ของชุมชนพานิชเจริญจะคัดเลือกจากบุคคลผู้มีคุณสมบัติ ดังนี้

- เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ คือมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในชุมชนติดต่อกันไม่น้อยกว่า

1 ปี

- เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต
- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- ไม่เป็นผู้ติดการพนัน หรือ สิ่งเสพติดต่าง ๆ

4.2.1.2.2 กระบวนการทำบัญชีของกองทุนชุมชนพานิชเจริญ พบว่า การทำบัญชีกระทำได้ เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนชุมชน ตำแหน่งเหรัญญิก ได้รับการอบรมการทำบัญชีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4.2.1.2.3 การรับชำระหนี้ ชุมชนพานิชเจริญ รับชำระหนี้ทุกวันที่ 1 - 5 ของทุกเดือน

4.2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.2.1.3.1 ผลโดยตรง พบว่าจากการเก็บข้อมูลตามแบบ บร.ต่างๆ ประชาชนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และการให้ข้อมูลก็เป็นข้อมูลที่ไม่เป็นจริงหรือบิดเบือนจากความจริง

4.2.1.3.2 ผลกระทบโดยตรง พบว่า ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลไม่มีความเที่ยงตรง

4.2.1.3.3 ผลกระทบทางอ้อม พบว่า ทำให้การที่ภาครัฐจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อการพัฒนาต่อไปนั้นไม่สามารถทำได้ เพราะข้อมูลที่ได้ไม่มีความเที่ยงตรง

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

4.2.2.1 ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

4.2.2.1.1 ประสิทธิภาพในการดำเนินการของผู้กู้ ผู้กู้ทั้งหมดที่กู้เพื่อไปพัฒนาอาชีพ จะมีประสิทธิภาพและความรู้เกี่ยวกับอาชีพนั้นเป็นอย่างดี

4.2.2.1.2 เงินที่กู้มาได้ ผู้กู้จะนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ การค้าขาย อาชีพบริการ และอุตสาหกรรมในครอบครัว

4.2.2.1.3 อาชีพหลักของผู้ที่ขอกู้จะนำไปประกอบอาชีพค้าขายเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ บริการ

4.2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

4.2.2.2.1 การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้มีการศึกษาสภาพตลาดก่อนทำกิจการ จากนั้นจึงหาวัตถุดิบ แรงงาน และลงมือดำเนินกิจการ

4.2.2.2.2 การหาตลาดที่ดี ผู้กู้จะมีการแสวงหาตลาดในการทำกิจการอาจเป็นตลาดในชุมชนพานิชเจริญเอง หรือขยายตลาดไปยังชุมชนอื่น

4.2.2.2.3 การหาวัตถุดิบที่ดี ผู้กู้จะมีการแสวงหาวัตถุดิบที่ดีในการทำกิจการอาจเป็นวัตถุดิบในชุมชนเอง หรือหาซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่นนอกชุมชน

4.2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

4.2.2.3.1 การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า การทำการยังขาดความรู้ในบางเรื่อง เนื่องจากประชาชนในชุมชนจะทำแบบดั้งเดิมและชาวบ้าน เช่น การเกษตรเรื่องการตลาดประชาชนไม่มีความรู้เลยก็จะเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางอยู่เป็นประจำ

4.2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

4.2.2.4.1 ผลโดยตรง เมื่อผู้กู้นำเงินที่กู้ไปทำกิจการของผู้กู้เพิ่มรายได้ ให้ครอบครัว เนื่องจากผู้ไปขยายกิจการ เมื่อขยายกิจการได้รายได้ก็จะเพิ่มตาม

สมาชิกในครอบครัวมีงานทำ เนื่องจากช่วยเหลือกันในครอบครัว

4.2.2.4.2 ผลกระทบโดยตรง เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนภายในชุมชนมากขึ้น

4.2.2.4.3 ผลกระทบโดยอ้อม ประชาชนในชุมชนมีงานทำไม่ต้องไปหางานทำที่ต่างจังหวัด ต่างประเทศ

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ เกษตรกรรม, ค้าขายและบริการ สรุปได้ดังนี้

4.3.1 อาชีพเกษตรกรรมปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุดได้แก่ วัตถุดิบทางตรงและทางอ้อมทางการเกษตร กระบวนการที่ดีได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม ได้แก่ กำลังการผลิตที่สามารถป้อนสู่ตลาดได้ และไม่เหลือจนก่อให้เกิดความเสียหาย

4.3.2 อาชีพค้าขายปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุดได้แก่ สีนค้ำ และวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร กระบวนการที่ดีได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ความสะอาดของสินค้ำ และคุณภาพของสินค้ำที่จัดจำหน่าย

4.3.3 บริการ ปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุดได้แก่ ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ กระบวนการที่ดีได้แก่ การบริการ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริการ

4.4 สรุปบรรลู่วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.4.1 เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของชุมชนพานิชเจริญ ทั้งในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยประชาชนในชุมชน

ชาวชุมชนพานิชเจริญมีกระบวนการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มในการพึ่งพาตนเองโดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ชาวชุมชนพานิชเจริญมีกระบวนการแก้ไขปัญหากองทุน ดังนี้

- ปรีกษาคณะกรรมการกองทุน ที่ปรึกษากองทุน เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ตำรวจว่าปัญหาคืออะไร แล้วคิดแก้ไขด้วยตนเอง
- หากมีปัญหารื่องไม่สามารถหาเงินมาจ่ายได้ทัน ก็จะขืมจากบุคคลอื่น หรือ ขอ

ผ่อนผันกับคณะกรรมการกองทุน

4.4.2 เพื่อศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชุมชนพานิชเจริญ

4.4.2.1 การเกิดกองทุน พบว่า การมีกองทุนทำให้มีเงินหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิการของสมาชิก : ชุมชนพานิชเจริญเป็นชุมชนในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ในการนี้ได้ประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 และได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด 14 คน เป็นชาย 7 คน หญิง 7 คน ขณะนี้ได้รับการโอนเงินกองทุนจำนวน 1 ล้านบาทแล้วเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 โดยโอนเข้าธนาคารออมสินสาขานครราชสีมา เลขที่บัญชี 06-4311-20-

060394-5 ดังนั้นเมื่อชุมชนพานิชเจริญได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนและได้รับการจัดสรรเงินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทางชุมชนพานิชเจริญได้จัดสรรเงินและปล่อยกู้สำหรับสมาชิกในชุมชนที่เสนอโครงการขอู้ โดยพิจารณา ตามระเบียบของกองทุนชุมชนพานิชเจริญเป็นหลัก ทางคณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญได้พิจารณาอนุมัติผู้กู้แล้วเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2545 เป็นจำนวนทั้งหมด 60 ราย เป็นจำนวนเงิน 1,135,000 บาท

4.4.1.2 ระบบบริหารกองทุน

ชุมชนพานิชเจริญได้มีการเปิดเวทีประชาคม เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประธานคณะกรรมการชุมชนเจริญราษฎรประชุม 3 ใน 4 ของครัวเรือน
2. ดำเนินการคัดเลือกกรรมการสิบห้าคน โดยให้ราษฎรเสนอชื่อแล้วคัดเลือก
3. มีคณะข้าราชการจากเทศบาลนครนครราชสีมามาสังเกตการณ์
4. มีคณะกรรมการกองทุน 1 คน ที่ขาดคุณสมบัติ จึงเหลือกรรมการ 14 คน

ในการเลือกนั้น ชาวชุมชนเสนอรายชื่อผู้ที่ตนเห็นว่าเหมาะสม โดยที่ผู้ถูกเสนอชื่อมีความสมัครใจที่จะทำงาน เมื่อได้รายชื่อครบตามจำนวนที่กำหนด ก็จะถามผู้เข้าร่วมประชุมว่าเห็นชอบหรือไม่ โดยใช้การยกมือเป็นมติ จึงได้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 15 คน เนื่องจากจำนวนชาวชุมชนที่จะทำงานให้ส่วนรวมและมีความพร้อมมีไม่มาก และเป็นจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนชาวชุมชนแล้ว

คณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญจะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่สำหรับคณะกรรมการแรกเริ่มจะมีวาระในการดำรงตำแหน่งเพียง 1 ปี แล้วจะมีการจับฉลากออก ½ ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด

การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการจัดทำโดยคณะกรรมการเป็นผู้ร่างระเบียบ โดยยึดระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นหลัก

ชุมชนพานิชเจริญได้จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชน และบันทึกแบบ กทบ.1 แล้วให้คณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ และที่ปรึกษากองทุน ขึ้นคำร้องขอขึ้นทะเบียนฯตามแบบ กทบ.2 ต่อธนาคารออมสิน พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับกองทุน จากนั้นเปิดบัญชีกับธนาคารออมสิน

4.4.3 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนพานิชเจริญ

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนพานิชเจริญ ตามทัศนะของประชาชนในชุมชน ปรากฏผล (บร.2.7) ดังนี้

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีกันมาก สังเกตจากการให้ความร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์มาก เห็นได้จากการไม่มีการลักขโมย
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดีปานกลาง เห็นได้จากมีการยกย่องคนทำความดีหรือมีการชื่นชมกันพอสมควร
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันปานกลางเพราะเป็นสังคมเมือง อยู่แบบตัวใครตัวมัน
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมประมาณเดือนละ 1 ครั้ง โดยจะได้ศึกษาที่ศาลาอเนกประสงค์ของชุมชน
6. สมาชิกในชุมชนสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ทุกครอบครัว
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น อยู่กันพร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกันมาก
8. ในชุมชนมีการรวมกันก่อตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกประจำ โดยการประชุมอยู่ในระดับปานกลาง
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและคนด้อยโอกาส อยู่เสมอๆ
11. ในชุมชนมีผู้ที่มีคุณธรรม ยุติธรรม เห็นได้จากที่ประชาชนในชุมชนมีปัญหาอะไรก็จะมาปรึกษาประธานชุมชน
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ชุมชนพานิชเจริญเป็นชุมชนในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ในการนี้ได้ประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนชุมชนพานิชเจริญเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 และได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด 14 คน เป็นชาย 7 คน หญิง 7 คน ขณะนี้ได้รับการโอนเงินกองทุนจำนวน 1 ล้านบาทแล้วเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 โดยโอนเข้าธนาคารออมสิน สาขานครราชสีมา เลขที่บัญชี 06-4311-20-060394-5

5.2 การอภิปรายผล

การอภิปรายผลได้มาจากการศึกษาวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.2.1 เพื่อประเมินการดำเนินการของชุมชนพานิชเจริญ ว่าสามารถพึ่งพาตนเองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยประชาชนในชุมชน

ชาวชุมชนพานิชเจริญมีกระบวนการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มในการพึ่งพาตนเองโดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ชาวชุมชนพานิชเจริญมีกระบวนการแก้ไขปัญหากองทุน ดังนี้

- ปรึกษาคณะกรรมการกองทุน ที่ปรึกษากองทุน เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- สำรวจว่าปัญหาคืออะไร แล้วคิดแก้ไขด้วยตนเอง
- หากมีปัญหาเรื่องไม่สามารถหาเงินมาจ่ายได้ทัน ก็จะหยิบยืมบุคคลอื่น

หรือ ขอมั่นใจกับคณะกรรมการกองทุน

5.2.2 เพื่อศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชุมชนพานิชเจริญ

5.2.2.1 การเกิดกองทุน พบว่า การมีกองทุนทำให้มีเงินหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิการของสมาชิก และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น

5.2.2.2 ระบบบริหารกองทุน กองทุนพานิชเจริญ มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง

5.2.3 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนพานิชเจริญ

5.2.3.1 คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง

5.2.3.2 กระบวนการสื่อสารหรือสื่อความเข้าใจแบบไม่เป็นทางการที่มีประสิทธิภาพ

5.2.3.3 การอยู่ในชุมชนอย่างมีสันติ

5.2.3.4 มีการสร้างงานในชุมชน

5.2.3.5 คนอพยพกลับมาสู่ชุมชนมากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนชุมชนพานิชเจริญ

- ควรขยายเวลาการชำระคืนเงินกู้ระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี เพราะการกู้เงินไปประกอบอาชีพบางอาชีพนั้นกว่าจะเห็นผลก็ต้องใช้เวลานาน

5.3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนชุมชนพานิชเจริญ

- ควรให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเป็นที่เสียงในการติดตามการดำเนินงานและแนะนำส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิกกองทุนภายในชุมชน

- ควรให้มีการอบรมด้านการบริหารจัดการและด้านการบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุนเป็นประจำ

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนพานิชเจริญ

- ควรให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และให้ประชาชนในชุมชนบริหารงานอย่างถาวร

5.3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นหาวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

- ชุมชนจะมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิภาพของสมาชิกยิ่งขึ้นเพียงใด

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา, ทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. กรุงเทพฯ : ทัศนทองการพิมพ์.
- การคา ชูเชิด. และคณะ. (2545). สภาพแวดล้อมของไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 39. หน้า 7-66.
- ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาชุมชน สินค้าชุมชน ท้องเที่ยวชุมชน สมาคม 76 จังหวัด, <http://www.lakbankerd.com>.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์. มติชน.(2545). คนรุ่นใหม่. 5 สิงหาคม 2545,ฉ.8914. หน้า 10.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (ม.ป.ป.). คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ. (อัครา).
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2543). การประเมินหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สารสถิติ.(2545). รายได้ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครัวเรือน.พฤษภาคม.ปีที่ 13.สำนักสถิติแห่งชาติ หน้า 3-4.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์.
- อ้อยทิพย์ เกตุอม และคณะ. (2544). การติดตามการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง ชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี 5 หมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา. (อัครา).